

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTMan blir syk av det man
vil bli syk av

HAUK

DAGENS SUKK

Heller enn å investere, sløser vi bort oljepenger på prosjekter vi ikke trenger.

Ødelandet

Chr. Anton Smedshaug

KRON OG MYNT

Norsk økonomi går godt om det måles etter overskudd på handelsbalansen inkludert olje, lav registrert arbeidsledighet og et statsbudsjett som har vært i pluss i årevis. For ikke å glemme verdens største pengebinge når 9.600 milliarder kroner deles på et folketall på 5,34 millioner. Norge kan nå begrense seg til å bruke «bare» tre prosent av verdien av oljefondet for å få statsbudsjettet til å gå rundt, ned fra fire prosent før 2017 – da oljefondet var mye mindre. Nå dekker oljefondet 17–18 prosent av statsbudsjettet på om lag 1400 milliarder kroner.

Spørsmålet er da hvordan vi bruker pengene våre for å skape omstilling fra oljen, det vil si ny industri, framtidsrettet samferdsel og institusjoner – og et forsvar som står i forhold til at vi er verdens rikeste land med store naturressurser. Industriens andel av BNP er nå nede i syv prosent. Den var på åtte prosent etter finanskrisen i 2008 og har hatt et svakt fall siden, mens handelsbalansen for Fastlands-Norge er minus 250 milliarder. Industriinvesteringene har siden 2013 ligget langt under investeringene i kraftforsyning, uten at det er fordi kraftkrevende industri stimuleres. Samtidig er samferdselsbudsjettet gjennom Nasjonal transportplan (NTP) doblet fra 508 milliarder kroner i 2014–23 til 1064 milliarder i 2018–2029. «Omstillingen» vår synes drevet av kraftforsyning, veier, anlegg og flyttinger/ombygginger av fungerende strukturer.

Vi kan begynne med Andøya. Her skal en godt fungerende flybase, i et aktivt lokalmiljø, flyttes til Evenes, til tross for at Andøya ønskes av våre allierte. Denne flyttekostnaden på minst 4–5 milliarder kroner kunne vært spart. Norge har også lagt ned Nord-Europas beste flybase, Bodø, med missilsikre bunkre for 72 fly, for så å sette Norges største investering, F-35-jagerne, i skur på Ørlandet. Og nylig er helikopterbasen på Bardufoss vedtatt flyttet til Rygge. Videre er Rygge sivile lufthavn nedlagt, mens det planlegges en ny rullebane på Gardermoen med et kostnadsoverslag på 19 milliarder kroner.

Det er ikke bare staten som driver med kostbare flytteprosesser. I Oslo er Nasjonalgalleriet på flyttefot. Munchmuseet flyttes fra Tøyen til strandkanten og Deichmann skal ned i samme område, slik at alle signalbygg og institusjoner samles i et belte 100 meter fra sjøen. I praksis er man i ferd med å gjøre Oslo

nord for Karl Johan til distrikt, til kostnader i timilliardersklassen.

Regionreform, nærpolitireform og sykehusreformer, samt flytting av Ullevål sykehus, medfører nye kostnader til nybygging på titalls milliarder. Felles for alle løsningene i Oslo, er at det frigjøres store tomter for boligutbygging, og dermed en ytterligere vekst i eiendomssektoren. Først skal det bygges et nytt bygg,

«I praksis er man i ferd med å gjøre Oslo nord for Karl Johan til distrikt»

derne skal det gamle rives, før nytt skal bygges på tomte. Det blir mye aktivitet av slikt, men kun et land med stor oljeforum kan finansiere slik ikke-produktiv virksomhet. Og nå er ikke Konserthuset i Oslo bra nok heller ...

Selv om Forsvaret og institusjonsflytting er store saker, går de virkelig store pengene til samferdsel. Der konkluderte Ekspertutvalget for samferdsel nettopp med at «vi kan få bedre mobilitet og samtidig bruke mindre penger i transportsektoren». Det kan gjøres ved å ikke bygge ny langdistansejernbane parallelt med dagens nye motorveier, satse på ferger framfor broer og tunneler, og satse på elbusser framfor trikk. Og ikke minst la være å bygge ut alle planlagte firefelts motorveier som ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomme – de er det mange av.

Vi øder kapitalen på prosjekter vi ikke trenger uten å sikre langsiktig omstilling. Det går så lenge vi kan øse av oljefondet til ethvert prosjekt som innebærer asfalt, flytting eller omlegging. Det vil ikke vare evig.

Oppsiden er at det er fullt mulig å flytte penger på statsbudsjettet til nødvendige satsinger på ny industri, fornyelse i jordbruket og såkornfond til private initiativ over hele landet. Statkraft kan for eksempel beholde mer av eget overskudd for å sikre ny fornybar energi, blant annet gjennom opprusting av eksisterende vannkraft og satsing på havvind.

Vi kan gå over fra olje til elektrisk framtid ved å satse på fornybar sjø- og luftfart, noe som er naturlige valg, for et spredtbebodd land med lang kystlinje, der all prosessindustri ligger ved sjøen.

Videre er det mange muligheter for å bidra til bibliotek, idrettsanlegg, skolefrukt og -melk til den oppvoksende slekt, og annen progressiv politikk som skaper gode bomiljø i en tid der forskjellene øker og fødselstallene faller, dersom de små prosjektene vektlegges mer enn de store.

Problemet er ikke mangel på penger, men kanskje det er selve problemet.

Chr. Anton Smedshaug, daglig leder i AgriAnalyse
christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Chr. Anton Smedshaug, Ebba Boye og Marie Sneve Martinussen skriver onsdager i Klassekampen.

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLVAS@GMAIL.COM

PÅ TEPPE

I manesjen

Stortingets andre visepresident **Morten Wold** (Frp) dundrer løs mot **Abid Rajas** (V) angrep på Fremskrittspartiet.

– Det må bli slutt på at **Abid Raja** er på evig rundreise med sitt enmannssirkus. Jeg skal ikke si hvilken sirkusartist jeg mener han minner mest om, men jeg er lei av hans evige jakt på soloutspill i mediene, sier han til VG.

Elefanten er ute av rommet, så da er han vel en sjøløve.

I sentrum

Munnkurv

Også stortingskollega **Carl Erik Grimstad** (V) har sitt å si om nevnte Raja.

– Han har ikke munnkurv fordi han har vært åpen om at han ønsker seg en mer prominent plass i ledelsen.

Det er i så fall fordi sjøløver har fryktelig skarpe tenner.

Fargespekter

– Jeg ville aldri brukt ordene **brun propaganda om Frp**, skriver Knut Arild Hareide på Facebook.

I de kretser benytter man «stavkirkefarget».

På stedet hvil

Dagbladet melder: **Angrepet splitter partiet.**

Heldigvis er det ikke så mange flere velgere å miste.

Bedugget

«Full fyr i Venstre», het mandagens lederartikkel i Dagsavisen.

Det forklarer alt.

Bomskudd

Dagbladet intervjuer **Hallstein Bjerke**

(V) om det mulige samarbeidet med Miljøpartiet De Grønne:

– Så langt har vi bare hatt en fire minutters samtale på telefon mens jeg var på jakt.

Det er neppe det beste stedet å være når man vil gjøre seg lekker for MDG.

Synger MDG-blues